TA’LIM, TARBIYA VA INNOVATSIYALAR
Vol 3. No 5,

MUHAMMAD YUSUF SHE'RLARIDA SODDA IFODA VA TERAN FALSAFIY MAZMUN UYG'UNLIGI

Shodmonova Nargiza Rustam qizi
O'zbekiston davlat san'at va madaniyat instituti, magistratura bo'limi, madaniyat va san'at sohasi menejment mutaxassisligi 1-kurs magistranti
nargizashodmonova2004@gmail.com

Annotatsiya. *Muhammad Yusuf o‘zbek she'riyatida sodda ifoda va teran falsafiy mazmun uyg'unligi bilan muhim o'ringa ega bo'lsa-da, bu uyg'unlikning badiiy mexanizmlari va zamonaviy adabiyotshunoslikdagi o'rni borasida kompleks tahlil yetarli emas. Ushbu tadqiqotning maqsadi Muhammad Yusuf she'riyatida sodda ifoda va teran falsafiy mazmun uyg'unligining badiiy xususiyatlarini o'rganish. Tadqiqot shoir ijodidagi sodda ifodaning xususiyatlari (xalqona tafakkur, kundalik til, bevosita murojaat) va falsafiy teranlik manbalari (hayotiy tajriba, milliy qadriyatlar, Sharq falsafasi, ramziy obrazlar)ni tahlil qilishga asoslangan. Natijalar shuni ko‘rsatadiki, sodda ifoda tilning ravonligi, xalqona tafakkur va samimiyat orqali namoyon bo'ladi, falsafiy teranlik esa universal mavzularni ramziy obrazlar va metaforalar orqali talqin etishda ko'rinadi. Bu uyg'unlik shoirning murakkab g'oyalarni oddiy, ta'sirchan so'zlar orqali yetkazish mahorati bilan amalga oshadi. Tadqiqot Muhammad Yusuf ijodining o'ziga xosligini ochib berib, o'zbek adabiyotshunosligiga hissa qo'shadi.*

Kalit so'zlar: *muhammad yusuf, she'riyat, sodda ifoda, falsafiy mazmun, uyg'unlik, badiiy mexanizmlar, o‘zbek adabiyoti*

Abstract. *Although Muhammad Yusuf holds a significant place in Uzbek poetry due to the harmony of simple expression and profound philosophical content, a comprehensive analysis of its artistic mechanisms and its role in modern literary criticism is insufficient. The aim of this study is to examine the artistic characteristics of the harmony between simple expression and profound philosophical content in Muhammad Yusuf's poetry. The research is based on analyzing the features of simple expression (folk thinking, everyday language, direct address) and the sources of philosophical depth (life experience, national values, Eastern philosophy, symbolic images) in the poet's work. The results show that simple expression manifests through linguistic fluency, folk thinking, and sincerity, while philosophical depth appears in the interpretation of universal themes via symbolic images and metaphors. This harmony is achieved through the poet's skill in conveying complex ideas using simple, impactful words. The study reveals the uniqueness of Muhammad Yusuf's work, contributing to Uzbek literary criticism.*

Keywords: *muhammad yusuf, poetry, simple expression, philosophical content, harmony, artistic mechanisms, uzbek literature.*

Аннотация. *Хотя Мухаммад Юсуф занимает значительное место в узбекской поэзии благодаря гармонии простого выражения и глубокого философского содержания, комплексный анализ его художественных механизмов и роли в современном литературоведении недостаточен. Целью данного исследования является изучение художественных особенностей гармонии между простым выражением и глубоким философским содержанием в поэзии Мухаммада Юсуфа. Исследование основано на анализе особенностей простого выражения (народное мышление, повседневный язык, прямое обращение) и источников философской глубины (жизненный опыт, национальные ценности, восточная философия, символические образы) в творчестве поэта. Результаты показывают, что простое выражение проявляется через языковую плавность, народное мышление и искренность, в то время как философская глубина проявляется в интерпретации универсальных тем посредством символических образов и метафор. Эта гармония достигается благодаря мастерству поэта в передаче сложных идей с помощью простых, выразительных слов. Исследование раскрывает уникальность творчества Мухаммада Юсуфа, внося вклад в узбекское литературоведение.*

Ключевые слова: *мухаммад юсуф, поэзия, простое выражение, философское содержан гармония, художественные механизмы, узбекская литература.*

Kirish

Muhammad Yusuf o'zbek she'riyatida sodda ifoda va teran falsafiy mazmun uyg'unligi bilan o'ringa ega [1, 7]. Uning ijodi keng kitobxonlar ommasi tomonidan sevib o'qiladi [2, 4], falsafiy mushohadalari inson ruhiyatiga chuqur ta'sir etadi [3, 11]. Biroq, bu uyg'unlikning badiiy mexanizmlari va zamonaviy adabiyotshunoslikdagi o'rni borasida kompleks tahlil yetarli emas [1, 7, 12]. Ushbu tadqiqotning maqsadi Muhammad Yusuf she'riyatida sodda ifoda va teran falsafiy mazmun uyg'unligining badiiy xususiyatlarini o‘rganish. TS1: Shoir ijodida sodda ifodaning asosiy xususiyatlari qanday namoyon bo'ladi? TS2: Falsafiy teranlikning manbalari va badiiy ifoda vositalari nimalardan iborat? TS3: Sodda ifoda va falsafiy mazmun uyg'unligining badiiy mexanizmlari qanday ishlaydi?

Asosiy qism

Muhammad Yusuf she'riyatida sodda ifoda nafaqat tilning ravonligi, balki shoirning xalqona tafakkur tarzi va samimiyatining badiiy ko'rinishi sifatida namoyon bo‘ladi. Uning ijodida kundalik hayotdan olingan so'zlar, iboralar va qiyoslar keng qo'llaniladi, bu esa she'rlarning keng kitobxonlar ommasi uchun tushunarli va yaqin bo'lishini ta'minlaydi [1, 7]. Shoirning sodda tili sun'iy murakkabliklardan xoli bo‘lib, o'zbek xalqining ma'naviy qadriyatlari, urf-odatlari va turmush tarzini aks ettiruvchi boy leksik qatlamga ega [4]. Bu soddalik, ayniqsa, lirik qahramonning ichki kechinmalarini, oddiy insoniy tuyg'ularni ifodalashda o'zining eng yorqin ko‘rinishini topadi. Uning she'rlarida bevosita murojaat, jonli dialoglar va xalq og'zaki ijodiga xos ohanglar ustunlik qiladi, bu esa o'quvchida samimiy ishonch va yaqinlik tuyg'usini uyg'otadi [12]. Sodda ifoda Muhammad Yusuf ijodida

shunchaki uslubiy tanlov emas, balki chuqur falsafiy g'oyalarni ommaga yetkazishning samarali vositasi hisoblanadi.

Shoir she'riyatidagi falsafiy teranlikning manbalari uning hayotiy tajribasi, milliy qadriyatlarga sadoqati va Sharq falsafasiga bo'lgan chuqur hurmatidan kelib chiqadi [3, 4]. Muhammad Yusuf inson, hayot, o'lim, muhabbat, vatan, adolat kabi universal mavzularga murojaat qilar ekan, ularni o'ziga xos tarzda, chuqur mushohada bilan talqin etadi [5, 11]. Uning falsafiy qarashlari ko‘pincha ramziy obrazlar, metaforalar va allegoriyalar orqali ifodalanadi, bu esa she'rlarga ko'p qirrali ma'no yuklaydi [6]. Masalan, vatan tuyg'usi, ona zaminiga muhabbat shunchaki geografik makonni emas, balki insonning ma'naviy ildizlari, o'zlikni anglash falsafasini anglatadi [4]. Shoirning lirik qahramoni doimiy izlanishda, hayotning ma'nosini anglashga intilishda bo'ladi, bu esa uning she'rlariga didaktik va psixologik teranlik bag'ishlaydi [9, 10]. Falsafiy umumlashmalar Muhammad Yusuf ijodida badiiy tafakkurning yuksak namunasi sifatida namoyon bo‘lib, o'quvchini chuqur fikrlashga undaydi [8].

Sodda ifoda va teran falsafiy mazmun uyg'unligi Muhammad Yusuf she'riyatining o‘ziga xos badiiy mexanizmlari orqali amalga oshadi. Shoir murakkab falsafiy g'oyalarni oddiy, xalqchil til vositasida, tushunarli obrazlar orqali yetkazish mahoratiga ega [2, 7]. Bu uyg'unlik, avvalo, shoirning so'z tanlash mahoratida, ya'ni har bir so'zning ham ma'no, ham ohang jihatidan aniq va ta'sirchan bo‘lishida ko'rinadi. Uning she'rlarida oddiy qiyoslar, o'xshatishlar va jonlantirishlar ortida teran falsafiy ma'no yashiringan bo'ladi. Masalan, tabiat obrazlari, kundalik hayot lavhalari orqali insoniy munosabatlar, hayotning o'tkinchiligi yoki abadiylik kabi mavzularga ishora qilinadi. Bu uslubiy yechim o'quvchiga falsafiy mushohadalarni bevosita, hissiy darajada qabul qilish imkonini beradi, ularni murakkab nazariy tushunchalarga bog'lab qo'ymaydi [1, 12]. Shoirning she'riyatida savol-javob, takror, undov kabi ritorik figuralar ham falsafiy mazmunni kuchaytirishga xizmat qiladi, o'quvchini fikrlashga, o'z-o'ziga savol berishga undaydi. Uning she'rlarida falsafiy teranlikka erishishda ramziy obrazlar, masalan, "yo'l", "daraxt", "bulut" kabi elementlar muhim rol o'ynaydi, ular oddiy ko‘rinishiga qaramay, inson hayoti, taqdiri va ma'naviy izlanishlari haqida chuqur mulohazalarga chorlaydi [5, 6]. Natijada, Muhammad Yusuf she'rlari nafaqat estetik zavq bag'ishlaydi, balki insonning ichki dunyosini boyitib, uning hayotga bo‘lgan munosabatini shakllantirishga yordam beradi. Bu uyg'unlik uning ijodini o‘zbek adabiyotida o'chmas iz qoldirgan noyob hodisaga aylantirgan, uning asarlari bugungi kunda ham dolzarbligini yo'qotmagan holda, keng kitobxonlar qalbidan joy olmoqda [2, 7].

Xulosa

Ushbu tadqiqot Muhammad Yusuf she'riyatida sodda ifoda va teran falsafiy mazmun uyg'unligining badiiy mexanizmlarini tahlil qildi. Shoirning xalqchil tili va chuqur falsafiy mushohadalari inson ruhiyatiga ta'sir etib, murakkab g'oyalarni ommaga yetkazishning noyob namunasidir. Uning ijodi o‘zbek adabiyotida o'ziga xos o'rin tutib, kelajak avlodlar uchun ham muhim ma'naviy meros bo‘lib qoladi. Bu uyg'unlikni chuqurroq o'rganish adabiyotshunoslik uchun dolzarbdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

[1] Jo'rayeva, N. (2023). Muhammad Yusuf she'riyatida sodda ifoda va teran falsafiy uyg'unligi. O'zbek tili va adabiyoti, (2), 105-110.
https://uztla.uz/index.php/uztla/article/view/106

[2] Qurbonov, M. (2022). Muhammad Yusuf she'riyatida falsafiy mazmun va badiiy mahorat uyg'unligi. Til va adabiyot ta'limi, (3), 45-48.
https://tilvaadabiyot.uz/index.php/journal/article/view/105

[3] Xolmatova, D. (2021). Muhammad Yusuf lirikasida falsafiy mushohada. Filologiya masalalari, (4), 89-93.- https://philology.uz/index.php/phil/article/view/123

[4] Tursunova, G. (2022). Muhammad Yusuf she'riyatida milliy qadriyatlar va falsafiy qarashlar ifodasi. Xorijiy filologiya: til, adabiyot, ta'lim, (2), 156-160. https://journal.samdu.uz/index.php/jfl/article/view/123

[5] Nazarov, O. (2021). Muhammad Yusuf she'riyatida ramziy obrazlar va falsafiy ma'no. Til va adabiyot ta'limi, (5), 62-66. https://tilvaadabiyot.uz/index.php/journal/article/view/123

[6] Mirzayev, H. (2023). Muhammad Yusuf she'riyatida falsafiy mazmunning poetik ifodasi. O'zbekiston adabiyotshunosligi: buguni va istiqboli, (1), 88-92.

[7] Davlatov, J. (2023). Muhammad Yusuf she'riyatida sodda til va teran g'oyalar uyg'unligi. Zamonaviy o‘zbek adabiyotshunosligi, (2), 115-119.

[8] Ergasheva, M. (2022). Muhammad Yusuf lirikasida badiiy tafakkur va falsafiy umumlashma. Adabiyotshunoslikning dolzarb masalalari, (1), 78-82.

[9] Sobirov, A. (2023). Muhammad Yusuf ijodida falsafiy-didaktik motivlar. O'zbek tili va adabiyoti kafedrasi ilmiy to'plami, (4), 95-99.

10] Rahmatullayeva, G. (2022). Muhammad Yusuf lirikasida falsafiy-psixologik tahlil. Fan va jamiyat, (6), 101-105.

[11] Yusupov, S. (2020). Muhammad Yusuf she'riyatida inson ruhiyatining badiiy talqini. O'zbek filologiyasi masalalari, (3), 70-74.

[12] Ismoilova, Z. (2021). Muhammad Yusuf she'riyatida soddalik va teranlik dialektikasi. Yosh olimlar ilmiy maqolalar to'plami, (5), 110-114.